

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

SBORNÍK KAZUISTIK - PŘÍKLADŮ DOBŘE PRAXE VZEŠLÝCH Z PILOTNÍHO OVĚŘENÍ METODIKY ROZUM A CIT PRO ŠKOLY

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Tento materiál vznikl v rámci projektu Rozum a Cit pro školy č. CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011465 podpořeného, na základě výzvy MPSV ČR, z Evropského sociálního fondu, Operačního programu Zaměstnanost a obsahuje soubor kazuistik - příkladů dobré praxe, které vzešly z pilotního ověření metodiky projektu s názvem Rozum a Cit pro školy - Metodika zavádění sekundární a terciární podpory dětí s problémy v učení a chování na základní škole a jejich rodin založená na rozvoji specifických kompetencí pedagogických pracovníků pro vedení pomáhajícího rozhovoru.

Sborník kazuistik je elektronickou přílohou této metodiky. Metodiku a další materiály k projektu jsou k dispozici na www.rozumacitproskoly.cz.

Velké díky patří všem školám, které se zúčastnily pilotního ověření metodiky, tj. Základní škole a mateřské škole Veleň, Základní škole a Mateřské škole Sluhy, Základní škole a mateřské škole Husinec-Řež, Základní škole Český Brod a Základní škole Škvorec.

Kazuistika I.

Chlapec, 9 let, 3. třída

Zpracovala: Mgr. Lucie Dražilová

Chlapec má diagnostikovány specifické poruchy učení - mírnou dyslexii a dysortografii na podkladě oslabeného sluchového a zrakového vnímání, grafomotoriky a vizuomotorické koordinace. Kolísavá je i jeho pozornost, vykazuje často motorický neklid a je zvýšeně unavitelný.

Potýká se s problémy v oblasti sociálních vztahů, zejména pak ve vztahu s kamarády, vrstevníky, ale i dospěláky. Obtíže se promítají do regulace emocí. Často jedná zbrkle, impulzivně, není dostatečně vyrovnaný.

Vyrůstá v úplné rodině s jedním mladším sourozencem - sestrou. Rád jezdí na kole a hraje PC hry. Pomáhá matce s jednoduchými pracemi. Dlouho nevydrží u žádné činnosti.

Obtíže se objevují již od mateřské školy. Chlapec se nerad podřizuje, bývá negativisticky naladěný a často narušuje kolektivní činnosti. Žárlí na kamarády, mezi dětmi vyvolává konflikty a jakkoliv se snaží na sebe upoutat pozornost. V chlapcově chování dominuje opozice vůči dospělým i vrstevníkům. Jedná často impulzivně, odmlouvá, je slovně agresivní a výjimkou není ani ignorování některých důležitých společenských pravidel.

Výše zmíněné bylo i důvodem doporučení dítěte do pomáhajícího rozhovoru. Zakázka ze strany školy směřovala k eliminaci neadekvátního chování, regulaci emocí a zlepšení vztahů mezi vrstevníky a kamarády. Předpokladem pro práci s dítětem byla jeho motivace ke spolupráci a vytvoření bezpečného a důvěrného prostředí, kde lze hovořit o problémech a hledat jejich možná řešení.

Hned po prvním setkání se velmi dobře dařila spolupráce i komunikace. Chlapec ochotně a se zájmem pracoval. Po celou dobu jsem se snažila pozitivně stavět na chlapcově touze po samostatnosti a uznání. Během společné práce mnohem úspěšněji zpracovával své negativní emoce a tendenci k impulzivnímu chování. Bylo důležité věnovat pozornost jeho pocitům, mluvit s ním o tom, co cítí, prožívá, jak nese danou situaci a jak se cítí před a po afektu.

Během setkání bylo využíváno aktivního naslouchání, otevřených otázek a narativních postupů. Velký úspěch mělo Divadlo - tvoření vlastních příběhů. Chlapec má obrovskou fantazii a velmi ocenil, jak naslouchám jeho příběhům.

Úspěšně se dařilo posilovat silné stránky, zohlednit a zformulovat některé názory, vhodně nastavit řešení konfliktu, umět přijmout názor druhých. Chlapec vyslovil své potřeby, které občasně postrádá.

V rámci pomáhajícího rozhovoru proběhla skupinová intervence s odborníkem terciárního týmu. Velkým tématem tohoto setkání bylo nevhodné chování mezi

kamarády, slovní agrese. V průběhu kolektivní práce bylo zmapováno, co dělá dětem v této třídě velký problém, jak k danému problému přistupovat a následně ho řešit. Velmi podrobně děti popsaly vztek, a jak se mu dá vyhnout: neoplácet výsměch, nevíšmat si negativních věcí, vyjednávat, nehádat se, respektovat druhé, spolupracovat a neubližovat. Popisovaný chlapec se v průběhu skupinové práce projevoval značně negativně, jeho problém opozice vůči dospělé osobě byl zjevný. Myslím, že několikaměsíční práce s chlapcem zaznamenala posun k lepšímu, nicméně je zapotřebí v této podpoře dále pokračovat. Velmi účinnou metodou při práci s chlapcem se ukázala častá, jasná a stručná zpětná vazba.

Kazuistika II.

Chlapec, 8 let, 1. třída

Zpracovala: Irena Ungrová

Jedná se o chlapce s ADHD (s podezřením na vývojovou dysfázii či autismus). Ve škole jsou realizována podpůrná opatření 3. stupně s využitím asistenta pedagoga. V učení má problém pouze se psaním. Problematická je však soustředěnost, často se mu nechce něco dělat, musí se stále motivovat a chválit. V případě neúspěchu se uzavře, zaleze do kouta, pod stůl, do skříně, vzteká se nebo brečí a odmítá dále pracovat. Toto chování je rušivé pro spolužáky. Má problémy s vyjadřováním, a díky tomu i s komunikací. Na druhou stranu je velmi hodný, slušný, kontaktní, galantní, rozumný, ochotný pomáhat, veselý, nápaditý, vynalézavý. Když mu něco jde, má velikou radost a samostatně pracuje. Vyrůstá s otcem bez matky, matka žije v zahraničí. O syna nejeví zájem z důvodu jeho anamnéz. S otcem má pěkný, láskyplný vztah.

Chlapce do projektu vybrala škola, otec rád souhlasil.

S navázáním bezpečného, důvěrného vztahu nebyl větší problém. Chlapec je rád sám s dospělým, kdy se veškerá pozornost soustředí jen na něj. Díky vzájemné důvěře s průvodcem se dal dobře vést a spolupracoval.

Vzhledem k problému s komunikací sám těžko vyjadřoval, co by si přál. Trvalo déle určit cíl zakázky. Pomohlo pozorování, komunikace při hře, pracovní listy a Divadlo. Jako zakázku jsme si stanovili pomoc se začleněním do kolektivu vrstevníků.

Bylo snadné si všimnout silných stránek a talentu chlapce. Je v mnoha směrech nadaný. Při povídání, v čem je dobrý a proč, bylo vidět, že si své nadání uvědomuje. Úspěch je pro něj velkou motivací.

Při spolupráci jsem využila metody aktivního naslouchání, Silnou pětku, otevřené otázky, narativní práci. Kromě Divadla jsme také kreslili, hráli si s oblíbenými hračkami – plyšáky, autíčky, robotem a využili jsme vhodně i tablet.

Jako velmi přínosné se ukázalo, současně s pomáhajícím rozhovorem, zařazení chlapce do hiporehabilitačního programu. Chlapci se pobyt v přírodě na koních moc líbí, baví ho, má pěkný vztah s lektorkou.

Spolupráce byla velmi příjemná a přínosná pro obě strany. Chlapec se díky ní lépe adaptoval ve škole. Cítí velkou oporu od třídní učitelky a asistentky, nebojí se požádat o pomoc. Díky citlivému přístupu lépe spolupracuje.

Našel si kamarády a zapojuje se více do kolektivu. Kolektiv ho více přijímá. Pedagogové, ale i děti se mu snaží pomáhat, když to potřebuje.

Nejtěžší pro mě byla komunikace s chlapcem. Cestu, jak komunikovat, jsme si však postupně našli, a to i díky pomoci otce, který výborně spolupracoval, odborného garanta pro školu a metod práce.

Jako poněkud problematické se ukázalo chlapcovo upínání se na mou osobu. Bylo tedy nutné pracovat s hranicemi, vymezit si role a určit pravidla spolupráce.

Práce s chlapcem pro mne nebyla v mnoha směrech jednoduchá, ale pro můj profesní i osobní život velmi obohacující...

Kazuistika III.

Chlapec, 8 let, 2. třída

Zpracovala: Mgr. Veronika Horáková

Chlapec je velmi inteligentní, učenlivý a zvědavý. Jeho sociální inteligence je velmi dobrá až nadprůměrná. Pochází z rozvedené rodiny. Ve výlučné péči má chlapce matka, ale k otci jezdí pravidelně. Vztah s otcem je z mého pohledu komplikovaný. Otec zasahuje ne příliš vhodně do fungování chlapce a matky. V době pandemie COVID-19 např. nesouhlasil s tím, aby chlapec chodil do školy, i když prezenční forma výuky byla možná. Proto byl chlapec nějakou dobu ještě doma a vzdělávala ho matka.

Podle vyjádření matky má s rozvedeným partnerem komplikovaný vztah. Chlapec má problémy vyjádřit před otcem své potřeby nebo tužby.

Důvodem doporučení dítěte pro zařazení do pomáhajícího rozhovoru byly právě komplikované vztahy v rodině (chlapec se učil doma). Řešila jsem celou situaci s třídní učitelkou. Na úvodní schůzce s matkou vyplynulo, že by dítěti pomohla podpora, porozumění a pozvednutí jeho silných stránek spolu s odvahou stát sám za sebou. Domluvily jsme se s matkou na pravidelné spolupráci. Jak s dítětem, tak i komunikace s matkou byla pravidelná (osobní, e-mailová).

Práce s chlapcem probíhala v první fázi online. Navázat spolupráci a vytvořit bezpečné prostředí nebyl problém. Pomaleji nám však trvalo vybudovat si vztah a důvěru. Chlapec zpočátku o sobě a potížích či strachu, který má, nerad mluvil. Odpovědím se vyhýbal či odpovídal obecně.

Asi až po třech měsících se nám podařilo najít zakázku a otevřít téma strachů, které chlapec má. V mezidobí jsme pracovali na jeho silných stránkách a posilovali

sebevědomí. Strach se nám povedlo pomocí kresby externalizovat a dál s ním pracovat. Konkrétně jsme pracovali na jeho zmenšení.

Na cíli jsme pracovali pomocí pracovního listu Cesta Na horu, který je pro tento účel pro dítě velmi dobře uchopitelný. Dítě díky němu vidí, co vše už dokázalo a co má ještě před sebou. Lépe se může zorientovat v situaci a zároveň může nabýt většího sebevědomí díky úspěchům, které po cestě „nahoru“ již zažilo.

Pro práci s dítětem jsem využívala i Divadlo a další pracovní listy. Aplikovala jsem principy Silné pětky. Vedla jsem rozhovory s dítětem s důvěrou, že je expertem na svou situaci, dodávala jsem mu motivaci a sílu se situaci postavit a také ho oceňovat za jeho, i dílčí, úspěchy.

Jako přínosná se ukázala i skupinová intervence ve třídě, do které dítě dochází. Kolektiv se uvolnil a zároveň se cílenými aktivitami tmelil.

Velmi dobře jsme spolupracovali s ostatními kolegyněmi, které byly zapojené do projektu. Společně jsme pravidelně komunikovaly o všem, co bylo potřeba. Kolegyně, u kterých jsem měla ve třídě děti, neměly problém mi je během vyučování uvolnit k individuálnímu rozhovoru a práci s dítětem byly nakloněné.

Nicméně si nejsem jistá, zda byla úplně pochopena podstata pomáhajícího rozhovoru. Docházelo k situacím, kdy bylo nutné vysvětlit kolegům, že cílem pomáhajícího rozhovoru není „oprava dítěte“, se kterým si neví rady. Je třeba přemýšlet nad příčinami chování dítěte, nejen trestat jeho důsledky.

S matkou byla bezproblémová spolupráce a komunikace. Pravidelně jsme si psaly e-maily. Neměla problém syna kdykoliv vyzvednout i sama přišla do školy, kdykoliv to bylo potřeba. S otcem žádná spolupráce neproběhla, i když mu byla nabídnuta.

Jako veliký úspěch vidím, že se nám postupně podařilo vybudovat vzájemný vztah. Dítě jsem měla šanci poznat a vznikla mezi námi důvěra. Chlapec mě přijal jako svého parťáka. Ve škole se ke mně hlásí, a když se něco děje, jde za mnou. Zároveň práce s tímto chlapcem neměla krizový, ale spíše dlouhodobější terapeutický charakter, a tak by bylo žádoucí s ním ještě nadále pokračovat ve sjednané zakázce. Matce jsem doporučila možnost navštěvovat psychoterapie a s chlapcem budu i nadále v bližším kontaktu ve škole.

Kazuistika IV.

Dívka, 8 let, 2. třída

Zpracovala: Lenka Petrová, DiS.

Dívku do pomáhajícího rozhovoru doporučila její třídní učitelka. Po uvážení a konzultaci s ostatními pedagogy jsem nabídla spolupráci mamince, která, k velké radosti dívky, souhlasila.

Neměly jsme problém navázat bezpečný, přátelský a uvolněný vztah. Dívka si užívala pozornosti. Tvrdila, že by ráda chodila do družiny, což jí není umožněno, tudíž je velice ráda alespoň za tyto společné schůzky, kdy se jí někdo věnuje a má možnost si povídat o čemkoliv a je vyslechnuta.

Dívka také chápala naše setkání jako možnost naplnění volného času - „náhradu za družinu“. Jejím přáním bylo zlepšit se ve čtení a psaní.

Zlepšení ve čtení a psaní se stalo zakázkou a vlastně i cílem našeho společného setkávání.

Po navázání bezpečného a důvěrného vztahu byla velmi důležitá motivace a budování sebedůvěry.

Dívka je velmi šikovná a pozitivní, ráda se do všeho zapojí a vše zkusí. Občas se jí špatně mluvilo o tom, co si sama o sobě myslí, nerada se sama chválila, nebo jí bylo hloupé vyzdvihnout své silné stránky. Pomocí Divadla a pracovních listů jsme vždy ale přišly na to, v čem se zlepšuje, jaké má silné stránky a talenty. Nakonec pak sama o sobě dokázala říct, co se jí daří, v čem je dobrá. Dívka také v průběhu pomáhajícího rozhovoru sama přicházela na styly práce, které povedou ke zlepšení ve čtení a psaní.

Při spolupráci s dívkou jsem často využívala metody aktivního naslouchání. Ráda vyprávěla své zážitky a užitečné pro ni bylo to, že se může vypovídat. Dále jsem využívala v pomáhajícím rozhovoru otevřené otázky, Silnou pětiku a principy narativní práce. Při spolupráci jsme také, kromě Divadla a pracovních listů, využily záznamníček a často i kresbu.

Na začátku jsem musela překonávat chvíle, kdy dívka neodpověděla na danou otázku tak, jak jsem očekávala. Častokrát odpovídala „nevím“, což pro mě byla výzva. Postupem času jsem si ale věděla více rady v situacích, kdy mi odpovídala „nevím“. Uměla jsem být trpělivější a naučila jsem se dojít k odpovědi jinou cestou.

Dvě setkání jsme absolvovaly i online. Těšila jsem se, že si setkání vyzkoušíme i touto formou. Byla jsem však poněkud zklamaná. Online setkání byla velice náročná na pozornost, a to o to víc, když bylo venku pěkně a dívka toužila jít ven.

Maminka komunikovala dle potřeby. Pozorovala jsem, že naše komunikace občas pomůže i jí.

Ve škole máme s ostatními kolegy velice přátelské vztahy. Když je kdykoliv potřeba s čímkoliv pomoci, vždy se najde někdo, u koho naleznu podporu. Největší oporou však pro mě byly mé kolegyně, které byly také zapojené do pilotního ověřování metodiky projektu Rozum a Cit pro školy. Vzájemně jsme se vždy podpořily, byly k sobě vždy upřímné, daly si zpětnou vazbu a poradily si, co bychom popř. udělaly jinak a proč. Spolupráce s kolegyněmi byla opravdu velice příjemná a také přínosná. Spolupráce s dívkou byla velmi naplňující, a věřím, že pro obě dvě strany. Dívka se na každé setkání těšila a přítomnost si užívala. Začala jsem pozorovat, že si více věří

a spoléhá sama na sebe. K výraznému zlepšení došlo ve psaní. Ve čtení sice méně, ale i malý pokrok se cení.

Dívka si je vědoma toho, že zde pro větší úspěch bude muset stále procvičovat. Práce s dívkou pro mě samotnou byla velmi přínosná a obohacující. Měla jsem možnost se naučit novým věcem, a i sama v sobě upevnit pocit jistoty v komunikaci s dětmi i rodiči. Díky této spolupráci vím, jak účinněji řešit některé situace a jak vést užitečně komunikaci.

Kazuistika V.

Chlapec, 8 let, 2. třída

Zpracovala: Jaroslava Přikrylová

Informace o dítěti

Jedná se o inteligentního, tvůrčího a zvědavého chlapce, dále pak „P“, který rád čte, zajímá se o vesmír a PC hry. Sportu není příliš nakloněn, na venkovském hřišti si rád s tátou zahraje fotbal. Je všeobecně nenáročný a skromný.

P. pochází z úplné, fungující rodiny a má o 3 roky mladší sestru, která navštěvuje mateřskou školu. Každé dítě má svůj pokojíček. S maminkou má užší, citlivější vztah, nazývá ji princeznou. Ze zaměstnání se vrací pravidelně pozdě odpoledne. Fungující jsou i obě strany prarodičů, které Pavel navštěvuje.

Otec v době covidu přišel o práci, vedl domácnost, staral se v rámci svých možností o děti a matka byla živitelkou rodiny. U otce byly patrné známky strachu z budoucna a nejistoty s hledáním nového pracovního místa. Třídní učitelka mi sdělila, že při on-line výuce nebyl synovi příliš nápomocen a mnohdy nekontroloval, jak chlapec pracuje. Ze svého pozorování a dle slov chlapce usuzuji, že otec sám v této době neměl pevný denní režim a rád také hrával počítačové hry.

P. ve škole

P. vykazuje známky neklidu a hyperaktivity. Při vyučování udrží pozornost, když jej probírané učivo zaujme (což se většinou i děje). Složitější situace nastává o přestávkách a v družině. Dětem ničí hračky, boří stavebnice, bez dovolení si bere jejich věci. Při posledních vyučovacích hodinách již nedovede mnohdy udržet pozornost. V některých situacích reaguje nepřiměřeně, někdy i silou, vyžaduje si pozornost a občas má ztřeštěné nápady. Když je napomenut, většinou odpovídá automaticky: „Ano, již to neudělám.“ Mnohdy ale neví, proč se přestupku dopustil, nebo proč se tak choval. Je v zajetí některých svých zlovyků, které mohou být pro okolí nepříjemné. Ve třídě není neoblíbený. Dostal „nálepku“ zlobivého kluka, na kterého se všechno svede. Vysloužil si ji od některých pedagogů a vychovatelů. Někteří spolužáci jej také občas rádi provokují.

P. a pedagogičtí pracovníci

Třídní učitelka má s chlapcem trpělivost a jeho „prohřešky“ řeší formou mailové korespondence rodičům, aby byli obeznámeni s P. chováním ve škole. Následuje několik výměnných mailů, které situaci neřeší, někdy otce popudí. Vychovatelka s P.

již takovou trpělivost nemá a mnohdy jej necitlivě a veřejně kárá. S otcem P. si nevytvořila kladný vztah.

Mezi školou a rodinou docházelo pozvolna ke zvyšování napětí, které bylo téměř od začátku 1. třídy. Jedním z důvodů byl fakt, že P. již v mateřské škole byl doporučen do pedagogicko-psychologické poradny. Zde prý došlo k nedorozumění, otec se nepřesně vyjádřil, za jakým účelem vlastně přichází a nebylo doporučeno žádné další vyšetření, a tím se věc uzavřela. Jelikož základní škola neměla v rukou žádný záznam z vyšetření, nemohla dále odborně s chlapcem postupovat.

P. zařazen do Projektu

Ke zlomu došlo až díky projektu Rozum a cit, kdy se začalo intenzivně spolupracovat s rodinou. Po několika osobních telefonátech a citlivějším zacházení s otcem se ledy uvolnily. Sám přiznal, že jako dítě měl také problémy s chováním. Nechtěl mít syna označovaného nějakou diagnózou. Zastával názor, že P. z toho vyroste, stejně jako on. Časem, vlivem své manželky, se kterou jsem byla ve velmi úzkém kontaktu, pochopil, že chceme P. pomoci.

Spolupráce s dítětem

Navázat spolupráci s dítětem nebyl problém. Cítil se před třídou důležitě, že odchází ze třídy. Než došlo k distanční výuce, setkali jsme se s P. osobně třikrát, vždy poslední vyučovací hodinu, v herně, kde to má rád. Složitější bylo období on-line setkávání, kdy chlapec těžko udržoval pozornost, neustále odbíhal, točil se na židli, hledal záznamník nebo penál.

Velmi si oblíbil Divadlo a vždy litoval, že čas rychle uběhl. Stanovili jsme si cíle a hledání chlapcova problému. Nejvíce jej tížil vztek, který mívá na spolužáky i pedagogy, když mu něco provedou nebo zakážou. Zvolil si postavu draka, který má P. svou silou chránit před útoky ostatních, ale také jeho samotného má držet před tím špatným, co provádí.

Využití terciárního týmu

Do třídy P. byl pozván specialista na skupinové intervence. Důvodem bylo lépe poznat výše citovaného chlapce, jeho zařazení do kolektivu a reakce kolektivu na jeho chování a vyvodit z něj poučení. Ve třídě pracoval s 24 žáky dvě hodiny a čtyřicet minut. Za tuto dobu dovedl přesně vytipovat povahové rysy chlapce a jeho dvou spolužáků, se kterými je nejvíce v kontaktu. Přítomna byla třídní učitelka, kolegyně zapojena do projektu RC a já jako vyškolený pedagogický pracovník. Specialista na skupinové intervence doporučil co nejvíce kolektivních her pro stmelení kolektivu.

S P. jsme také pracovali na cíli s pomocí pracovního listu s horou. Chtěl si ji sám nakreslit a zakreslit vztyčné body. Spolupráce se dařila, nicméně jsem měla pocit, že chlapec dost dobře nechápe, co se s ním děje, že si plně neuvědomuje odlišnost svého chování a nevidí na tom nic zvláštního. Po několika konzultacích s mým garantem jsme dospěly k názoru, že P. se potřebuje dostat do rukou odborníků. To se také stalo, byl třikrát on-line vyšetřen psychoterapeutem a rodičům byla zaslána zpráva. Ve zprávě bylo doporučeno vyšetření neurologem (EEG) a pedagogicko-psychologickou poradnou.

Na toto vyjádření se vzhledem k vytíženosti odborníka čekalo, ale posléze se podařilo na základě této zprávy P. odeslat k dalším doporučeným vyšetřením.

Velkou radost má rodina z hippoterapie, která byla chlapci doporučena. Působíště je nedaleko bydliště rodiny, což je pro ni výhodné.

Stejně tak je tomu i u dalšího odborníka, speciálního pedagoga se sídlem v Klánovicích, u kterého P. podstupuje vyšetření.

Závěr

Budu ráda, když rodiče, včetně P. přes prázdniny zvládnou všechna vyšetření a terapie, aby v září mohl nastoupit do 3. třídy v klidu a s radostí. I s vědomím toho, že je trochu jiný a potřebuje jiný přístup. Toho se mu mnohdy nedostávalo. A že konečně obdrží tolik potřebný „papír“ pro školu, aby se s ním mohlo pracovat se speciálním přístupem.

Maminka chlapce má trochu obavy, stejně jako chlapec samotný, že se s ním po prázdninách nebudu denně vídat ve škole, jelikož jehož třída se stěhuje do jiné budovy. Tak tomu zde bývá zvykem z nedostatku kapacity tříd. Sdělila jsem, že nadále s P. a rodinou budu v kontaktu a spolupráce může pokračovat. Mohu P. navštěvovat na základě domluvy. P. byl zvyklý, že mě mohl během dne ve škole potkávat, mávat mi, zdravít a vesele pokřikovat. Měla jsem z toho dobrý pocit. Dostal se mu pocit bezpečí, že je mu někdo nablízku, že někdo za ním stojí a má ho rád. Takového, jaký je.

Kazuistika VI.

Chlapec, 9 let, 3. třída

Zpracovala: Renata Šaldová

Chlapec žije společně s matkou a sestrou v bytě v malé vesničce nedaleko Českého Brodu. Jeho rodiče jsou rozvedeni. Otec chlapce bydlí s přítelkyní v Praze, kde ho chlapec společně se svou sestrou často navštěvuje. Matka dětem ve styku s otcem nijak nebrání.

Chlapec patří ve škole mezi výborné žáky. Má samé jedničky. Více než český jazyk ho baví matematika. Je výtvarně velmi nadaný. Díky své obrovské fantazii dokáže vymýšlet poutavé příběhy, o kterých tvrdí, že se už někdy staly.

Důvod doporučení dítěte pro setkávání s průvodcem

Obrátil se na mě výchovný poradce pro naši školu a požádal mě o zařazení chlapce do projektu Rozum a Cit pro školy. Matka chlapce byla znepokojena tím, že se jeho chování v poslední době změnilo, že často říká, že nic nemá smysl, a že by raději nebyl. Jelikož v té době pro 3. ročníky probíhala výuka online, domluvili jsme se na setkávání online, kde budeme pracovat na podpoře během distanční výuky a na rozvoji chlapcových silných stránek. Komunikace s matkou probíhala pravidelně telefonicky nebo emailem.

Spolupráce s dítětem

Jelikož mě chlapec neznal, ani já jeho, první online setkání proběhlo za účasti výchovného poradce (s chlapcem se znají). Setkání byla přítomna i matka. Další navázání spolupráce a vytvoření bezpečného prostředí nebyl problém.

Chlapec o svých problémech hovořil otevřeně a rád. Náročné bylo, že velmi často odbíhal od tématu a bylo těžké ho vrátit zpátky. Nerad dodržuje hranice, a proto jsme do našich setkávání postupně zařazovali postupy pro nácvik dodržování stanovených pravidel.

Potřeby a přání dítěte

Potřeby dítěte zpočátku nebyly jasné. Zdálo se, že chlapec si rád povídá, i když našich prvních 6 setkávání bylo pouze přes obrazovku, nestalo se, že by se chlapec z nějakého důvodu nepřipojil.

Společně jsme se těšili na konec distanční výuky, kdy se potkáme osobně.

Stanovení konkrétních cílů

V polovině dubna, kdy došlo na rotační výuku ve školách, jsme se poprvé potkali osobně a konečně měli možnost vyzkoušet slíbené divadlo.

Chlapec okamžitě věděl, jaký příběh sehraje a také, že žádné nabídnuté postavy nevyužije, protože si nakreslí vlastní. Postupně si nakreslil i kulisy a s opravdu velkým zájmem sebral vždy, díky své velké fantazii, moc hezké divadelní představení. Po osobním setkání si bylo možné stanovit konkrétní cíl, a tím byla práce s hranicemi dítěte. Po celou dobu našich setkávání (online 8x a osobní 8x) bylo asi nejdůležitější v dané době poskytnutí bezpečného prostředí pro chlapce a později i pro matku.

Posilování silných stránek a talenty dítěte

Při posilování silných stránek se osvědčily hlavně pracovní listy, které chlapce bavily a pomáhaly k tomu, aby neodbíhal od tématu. Mohl zde využít svoji fantazii. Při práci s divadlem měl možnost využít svoji kreativitu a výtvarný talent. Posilování silných stránek dítěte se dařilo.

Spolupráce s rodinou

S matkou jsem komunikovala prostřednictvím emailu nebo telefonicky, když si bylo třeba sdělit potřebné informace. Po jednom z telefonických rozhovorů jsem usoudila, že by matka potřebovala odbornou pomoc, proto jsem ji v rámci projektu nabídla, na koho se může obrátit. Matka nabídku rodinné terapie využila.

S otcem jsem ve spojení nebyla.

Využití terciárního týmu a skupinové intervence

Chlapec se účastnil skupinové intervence s panem Tomášem Kopřivou, která byla zaměřena na trávení volného času.

Dále matka využívala rodinné terapie a chlapec začal navštěvovat vlastní psychoterapii.

Spolupráce s ostatními kolegy ve škole

Na počátku nebyl třídní učitelkou vstup chlapce do projektu hodnocen příliš kladně. Říkala, že i když je chlapec trochu jiný, tak si s ním poradí. Po našich dvou setkáních s chlapcem dokonce zaznamenala během distanční výuky jeho velké zhoršení pozornosti. Začaly jsme spolu více komunikovat a pozorovat chlapcovo chování. Chlapec věděl, že jsem s jeho paní učitelkou v kontaktu, a tak jsme vždy na počátku našeho setkání zhodnotili uplynulý týden. Vždy měl velkou radost z toho, když jsem mu řekla, že ho paní učitelka pochválila. Setkávání s chlapcem probíhala odpoledne, mimo vyučování, neboť jsem vycítila, že uvolňování z vyučování by paní učitelka nerada tolerovala.

Nejvíce jsem spolupracovala s výchovnou poradkyní, se kterou jsem mohla případné nejasnosti řešit okamžitě. Shodly jsme se na tom, že si nejsme jisté, zda byla všemi zúčastněnými pochopena ta pravá podstata projektu. Naším cílem do budoucna by bylo, aby učitelé přemýšleli nad příčinami chování dětí, a ne jenom trestali jejich nevhodné chování.

Metody a formy práce s dítětem

Při práci s dítětem jsem využívala „Silnou pětku“, díky které jsem se chlapce snažila motivovat k tomu, aby se dokázal postavit dané situaci.

Velkým pomocníkem mi byl i Záznamníček, který se stal od prvního dne nedílnou součástí našich setkání.

Pracovní listy mi byly velkým pomocníkem v době distanční výuky. Především mi pomohly na začátku, kdy mě vždy přesně navedly, jak při doptávání se, tak při hodnocení setkání.

Divadlo bych si přála využívat častěji, ale bohužel, díky online setkávání to nebylo možné. Chlapce hraní různých životních situací bavilo, díky jeho fantazii neměl problém celou svou rodinu proměnit na mořské živočichy a děj umístit na dno oceánu nebo naopak on sám v jiném příběhu vystupoval jako kočka a jeho sestra jako pes. Zajímavé bylo vysvětlení: „Kočka se přece bojí psa, protože ten ji vždycky někam zažene.“

Domnívám se, že jsme si spolu s chlapcem dokázali vytvořit vztah, ve kterém byla důvěra, ale zároveň i respektování jeden druhého.

Kazuistika VII.

Chlapec, 7 let, 1. třída

Zpracovala: Mgr. et. Mgr. Kateřina Čermáková

Chlapec má výchovné problémy už od školky. Má problémy navazovat vztahy se spolužáky, pošťuchuje je a provokuje. Někdy je přehnaně vznětlivý a agresivní. Používá vulgární slova a má problémy s přijímáním odpovědnosti za své činy.

Ve třídě má chlapec své dvojče, se kterým má komplikované vztahy.

Důvod doporučení

Chlapci byla doporučena spolupráce pro navázání bližšího vztahu s učitelkou a možnost náviku náročných situací. Chlapec má možnost trávit čas bez svého bratra a soustředit se sám na sebe.

Spolupráce s dítětem

Spolupráce s dítětem se dařila navázat bez problémů. Chlapec spolupracoval a vyhledával kontakt. Aktivita chlapce bavily a bylo patrné, že je rád, že má prostor sám pro sebe. Chlapec během spolupráce získal větší důvěru ke své učitelce a ke svým spolužákům. Postupem času chlapec sám přicházel se svými potřebami a dařilo se nám nastavovat způsob řešení jejich naplnění.

Konkrétní cíle se nám dařilo stanovovat trochu komplikovaněji. Chlapec si nebyl jistý, co přesně jej trápí a kdy vznikají jeho neadekvátní projevy v chování. Přes určení jeho potřeb se nám cíl podařilo stanovit, a to včetně jednotlivých kroků, které vedly k naplnění cíle. Silné stránky se u chlapce také podařilo pojmenovat, díky čemuž se chlapec lépe zařazoval do kolektivu třídy.

Rodina dítěte je velmi spolupracující. Rodiče se o dítě zajímají a ví, že má problém. Aktivně vyhledávají pomoc od odborníků a možnost spolupráce v rámci projektu velmi uvítali.

Ve třídě, kam chlapec dochází, proběhla skupinová intervence, která byla velmi přínosná pro vypořádání vzniku problémů v chování a v nastavení spolupráce mezi chlapcem, spolužáky a učitelkou.

S chlapcem jsme velmi často využívali divadélko. Na tuto aktivitu se chlapec vždy velmi těšil a byl to jeho únik do světa fantazie. Většina postav, které chlapec využíval, byly z říše pohádek. Do svých příběhů zařazoval svou rodinu, ale většinou bez svého bratra. Kromě divadla jsme hráli i další hry, jako např. Ubongo, kreslení, vyprávění, double. Užívala jsem otevřené otázky, aktivní naslouchání a prvky narativní práce.

Vzájemná spolupráce s chlapcem byla velmi přínosná. Dle mého názoru by bylo velmi užitečné, kdyby měl každý třídní učitel takový čas pro každé dítě ve své třídě.

Chlapec s učitelem navázal velmi pěkný a silný vztah. Ví, že se na sebe mohou spolehnout a mohou si důvěřovat. Učitel je mu průvodcem v náročných situacích a pomáhá mu uvědomit si jeho silné stránky.

S chlapcem je potřeba ve spolupráci pokračovat a podporovat ho v rozvoji jeho silných stránek.

Kazuistika VIII.

Dívka, 7 let, 1. třída

Zpracovala: Mgr. Olga Nováková

Pro svou práci v projektu Rozum a Cit pro školy jsem si vybrala dívku, která nastoupila v září tohoto roku do 1. ročníku. Dívka se špatně aklimatizovala do kolektivu, nekomunikovala, byla stále ve svalové tenzi. Vyhodnotila jsem, že navázání bližšího kontaktu by mohlo dívce pomoci.

Rodinná anamnéze: dívka 7 let, úplná funkční rodina, rodiče zaměstnaní, v posledním roce se přestěhovali do nově postaveného domu, tím přestoupila i do nové školy. Dívka má dva mladší sourozence. Rodiče tráví většinu času s dětmi. Rodinná anamnéza není známa. Dívka má silné dioptrie nablízko. Dochází k častým odklonům pozornosti při výuce. Verbální složka na nízké úrovni. Slovní zásobou však disponuje.

Dívka často ve třídě seděla sama, nenavazovala kontakty, upínala se na kamarádku, která bydlí v sousedním domě. V ranních kruzích nechtěla navázat žádnou spolupráci, jen mlčela a byla ve svalové tenzi. Při výuce byla pasivní.

Stav jsem konzultovala s rodinou a navrhla zapojení do projektu Rozum a Cit pro školy. Navázání kontaktu s dívkou byl velký oříšek. Využívala jsem demonstrační obrázky, hry Tik tak bom, aby se rozmluvila. V dalších setkáních jsme zapojily i divadlo. Ráda s ním pracovala, využívaly jsme i námětové hry z příručky pro pedagogy. Jelikož docházelo při vyučování k odklonům pozornosti, pracovaly jsme i na posílení koncentrace pozornosti, a stanovily si tak další zakázku.

Naše schůzky probíhaly každý týden i během distanční výuky osobně. Dívka se na naše setkání těšila. Pomalu navazovala kontakt. Ve třídě se pořád nezapojovala do dění ve třídě. Přizván byl specialista na skupinové intervence, který nám svými hry, povídáním, pomáhal léčit kolektiv.

Asi po měsíci přišly první úspěchy, kdy se dívka přihlásila při hodině o slovo a šla spočítat příklad k tabuli. Další týden v ranním kruhu poprvé promluvila, sice holou větou, ale přece. Děti k dívce byly trpělivé a vždy se jí snažily podpořit, aby promluvila. Opravdu velký krok dopředu. V době distanční výuky ostych opadl, dívka spolupracovala, na vyzvání odpověděla, v domácím prostředí se cítila jistěji. Po návratu do školy se opět uzavřela více do sebe, ale už to nebylo v takové míře. Snažíme se v rámci projektu pracovat na uvolnění svalových tenzí a dechových cvičeních, posílení komunikačních dovedností. Pracujeme také na zakázce v rozvoji koncentrace pozornosti.

I když projekt končí, v našich setkáních budeme s dívkou pokračovat i nadále. Budeme budovat bezpečný prostor ve škole, rozvíjet celkové uvolnění těla a rozvíjet komunikační dovednosti. Dívce byla nabídnuta v rámci projektu Rozum a Cit hipoterapie v rámci terciárního týmu, což by jí mohlo pomoci ve svalových tenzích, posílit oblast pozornosti a rozvoj v oblasti řeči.

Takže smysl to má....

Kazuistika IX.

Chlapec, 8 let, 2. třída

Zpracovala: Mgr. Lucie Strnadová

Chlapec je momentálně ve 2. třídě v běžné základní škole. V 1. třídě nebyly s chlapcem viditelné potíže. Jeho chování bylo kolísavé, avšak značně zhoršující změny byly vyzorovány až v průběhu 2. třídy, a proto chlapec v minulosti navštívil PPP. Na základě závěrečného ustanovení byla dítěti přidělená asistentka ve vyučování s úvazkem na 25,5 hodin týdně. Převažující stupeň podpory je na konci 2. třídy 3, avšak bez úpravy IVP. Z doporučení PPP vyplývá, že chlapec momentálně prochází těžkým obdobím z důvodu rozchodu jeho rodičů a mnohé jeho problémy mohou pramenit v nestabilitě a disfunkci rodinného zázemí.

Terén pro případné poruchy chování. Celkové pracovní tempo je pomalé. Chlapec je průměrně inteligentní, ale nepozorný a velmi rychle unavitelný. Nedostatečně rozvinutá grafomotorika, vizuomotorika. Slovní zásoba je v normě a vyjadřovací schopnosti jsou na velmi dobré úrovni.

Žádost o zařazení chlapce do projektu vznesla jeho třídní učitelka, která kontaktovala rodiče, kteří ochotně nabídku přijali. Od začátku projektu rodiče velmi pěkně spolupracovali. Z důvodu náročného rozchodu rodičů bylo potřeba zajistit, aby se ve škole chlapec cítil příjemně, důležitě a byl slyšen. Chlapec v současné době má problémy se zvládnutím stresových situací, ve kterých mnohdy prožívá vztek, smutek, nepochopení. V takových situacích se chová vzdorovitě a někdy i agresivně. Chlapec během setkávání spolupracoval a navázání kontaktu proběhlo rychle a bez potíží. Celá spolupráce byla velmi příjemná a pro obě strany obohacující. Rozhovory byly založené na upřímnosti, respektu a vzájemném naslouchání. Z mého pozorování soudím, že setkávání splnilo očekávání.

Potřeby a přání vždy vyplynuly ze setkání. Setkávání měla ze strany průvodce stanovený harmonogram, avšak nebylo nutné se ho striktně držet. Chlapec ochotně přijímal hry, divadélko, pracovní listy a náměty na rozhovory, které mu průvodce předkládal. Byla využita taktéž narativní práce a při každém setkávání bylo zakomponováno aktivní naslouchání. V rámci rozhovorů a dílčích úkolů byla pozornost věnována nejen k aktivitám, jak zvládat stres, ale také jsme se zaměřovali na silné stránky chlapce, které mu mohou pomáhat v jeho každodenním životě, a to nejen během náročných stresových situací.

V rámci distančního vzdělávání a online setkávání jsem využívala především pracovní listy a narativní práci s dítětem. Využila jsem především Nedokončené věty, První pomoc, když mám vztek, Mapa vzteku a Moje silné stránky. Během osobních setkání jsme naopak využívali divadélko, a to nejen k sehrání různých situací, ke kterým došlo během dne, ale také jsme jednotlivé příběhy zastavovali a hledali jsme pro ně jiná pokračování - tzv. metoda divadla fórum.

V rámci setkávání byl vytyčený cíl, ke kterému jsme došli vzájemnou dohodou. Chlapec plnil úkoly, které nám pomáhaly stanovený cíl naplnit. Bohužel však cíl nebyl naplněný, neboť seberegulace během krizových situací je běh na dlouhou trať. Chlapec se učí pozorovat spouštěče stresu, vnímat, co s ním vztek dělá a hledáme způsoby, jak vztek zpracovat.

Během projektu probíhala konzultace nejen s garantkou projektu, ale také s Mgr. Janou Divokou. S chlapcem zatím nikdo z členů terciárního týmu nezačal spolupracovat, neboť naše setkávání jsou stále aktivní a s garantkou hledáme nejvhodnější způsoby, jak chlapci a celé rodině pomoci.

Skupinová intervence z řad členů terciárního týmu v rámci třídy neproběhla. Třídní učitelka otevřeně komunikuje s třídou a intervenci provádí sama v rámci třídnických hodin či během nastalé situace. Třída chlapce přijímá a vzájemně se učí respektovat jeden druhého se vším, co k němu patří.

Osobně vnímám projekt jako vyplnění určitého prázdného místa ve školním prostředí. Setkávání otevírají nové možnosti, jak pochopit jednání, chování a prožívání daného dítěte s ohledem na možnosti, které jako průvodci máme. Ve škole děti tráví poměrně velkou část svého času, a proto velmi kvitují tento projekt, který dětem může nabídnout jistoty, bezpečí, naslouchání a pomoc.

S ohledem na současnou situaci jsem toho názoru, že potenciál projektu nebyl dostatečně naplněn. Myslím si, že s chlapcem by se v rámci projektu mohlo v budoucnosti pracovat, neboť cíl, který jsme si stanovili, není dosažitelný v čase, který jsme měli. Navrhuji tedy další spolupráci, neboť přínosy této práce jsou viditelné a citelné, a to nejen z mého pozorování, ale také ze zpětné vazby ze strany rodičů, které se mi dostalo.

Kazuistika X.

Dívka, 7 let, 1. třída

Zpracovala: Mgr. Magdaléna Ryšavá

Sedmiletá dívka navštěvuje první ročník základní školy v menší obci ve Středočeském kraji. V průběhu výuky se dívka chová emotivně labilně, vzdorovitě, výbušně, vztekle (především při skupinové práci, párové práci, společné práci v kruhu na koberci). Těžce navazuje vztahy s ostatními spolužáky. Ve škole však i přesto nabývá pocit spokojenosti, do školy se těší. Má velmi ráda svou třídní učitelku. Vše uvedené vedlo k doporučení zařazení dívky pro setkávání s vyškoleným pedagogickým pracovníkem.

Krátce po narození dítěte si rodiče přestali rozumět. Časté byly hádky, zřejmě i domácí násilí na matce dítěte. Do tří let dívky rodina (ne)fungovala společně. Poté došlo k rozchodu a odloučení rodičů. Dítě bydlelo s matkou a u otce trávalo vždy pár dní v měsíci. Dle slov matky si otec s malou dívkou nerozuměl, neuměl s ní jednat jako s malým dítětem, a ona po pobytu u otce měla děsivé sny, pomočovala se. K otci jezdit odmítala. Tento stav trval téměř dva roky. Následně matka poznala

nového přítele a vztah s bývalým partnerem se trošku urovnal, dívka se k otci začínala těšit, protože tatínek vše dovolí, nejsou u něj žádná pravidla a povinnosti. Vše se točí kolem dívky, co a jak chce ona. V současné době dívka bydlí s matkou, jejím přítelem a malou sestřičkou z nového vztahu. Doma se všemi vychází bezproblémově. Emočně labilní, vzdorovitá a vzteklá se chová spíše s cizími lidmi, dětmi. V domácím prostředí k výkyvům v chování dochází minimálně.

S dívkou se mi podařilo navázat velmi pěkný, důvěrný vztah pro společnou práci. Na setkání se vždy moc těšila, při odchodu byla smutná. Setkáváním získávala pocit bezpečí pro školní prostředí, což bylo naší zakázkou. Postupnými cíli, drobnými krůčky, jsme se dostávaly k jejímu naplnění.

Většina setkání probíhala s dívkou osobně, někdy za přítomnosti matky, s kterou se dařilo navázat milou spoluprací. Bylo důležité, aby rodina byla práci s dítětem nakloněna a dítě cítilo podporu i od rodičů. Díky jejich zpětné vazbě vím, že dívka radostně každé setkání doma vyprávěla. Všichni jsou mezi sebou otevření a sdílejí spolu vše dobré, i nepříjemné.

Při práci s dítětem byl nejvíce využíván rozhovor pomocí kartiček divadélka, dále pak metodických pracovních listů, aktivního naslouchání a otevřených otázek.

Spolupráce s dítětem u něj vytvořila kladný vztah ke škole, pocit bezpečného prostředí jak pro výuku, tak pro odpolední hru ve družině. I když si dítě uvědomuje své občasné neadekvátní chování a projevy, umí o nich hovořit a rozebrat je. Ví, že jsou kolem něj lidé, kteří se mu snaží pomoci, kteří ho mají rádi, neodsuzují. Určitě je potřeba s dítětem nadále pracovat a naučit ho předcházet těmto projevům afektu, vzteku. Čím budou spolužáci starší, budou dívky chování vnímat více, a ona by tak mohla být dosunuta na periferii vztahů ve skupině. Již nyní je pro ni obtížné získat kamarády pro hru, s ostatními spolupracovat, kamarádit se.

Největším úkolem bylo získat důvěru pro školní prostředí a vzájemně se poznat. Což se nám velmi podařilo. S dívkou máme k sobě velmi pěkný přátelský vztah. Ví, že se na mne může spolehnout, že ji v případě nouze pomohu a povzbudím. Ještě bych do našeho vztahu přivedla něco, čím by i ona pomohla mně v situaci, kdy bude její chování neadekvátní. Taková vzájemná pomoc - jednou pomohu já tobě, poté ty mně.

Kazuistika XI.

Chlapec, 7 let, 1. třída

Zpracovala: Lenka Štětinová

Pracovala jsem se sedmiletým chlapcem z první třídy. Chlapec je socio-emočně nezralé dítě s problémy se soustředěním a chováním při vyučování. Chlapec má dvojče - děvče, které je prvorozené a dominantní. Chodí spolu do jedné třídy, což chlapci moc nevyhovuje. Se sestrou soutěží, a tím méně se soustředí na sebe a svou práci ve škole. S učením problém nemá. Je inteligentní a rychlý. Má problém udržet pozornost a soustředit se na vyučování. Při vyučování si stále s něčím hraje, svačí

nebo odchází z místa a ruší ostatní žáky i třídní učitelku. Ve třídě si těžko hledá kamarády.

Chlapec byl do projektu doporučen pedagogy a asistentem pedagoga. Rodiče bez problémů souhlasili. Informace o jeho chování ve škole mají.

Vzájemný bezpečný vztah byl navázán velice rychle. Potřeba být se mnou sám bylo jedno z přání dítěte. Vzhledem k věku dítěte chvíli trvalo všechny potřeby a přání pojmenovat. Pozorováním, pomocí divadla, pracovních listů, informací od jeho pedagogů, asistenta, rodičů, vzájemných rozhovorů a možnosti suplování přímo v jeho třídě se cíl zakázky vyjasnil.

Všechny stanovené kroky vedoucí k cíli se nám podařilo plnit. Chlapec se ve všech směrech zlepšil. Po navázání individuálního vztahu se zvedlo jeho sebevědomí a pocit bezpečí. Pochopil strukturu hodiny a důležitost jejího dodržování. Tím se zlepšilo i soustředění na výuku a ubylo rušivého chování. Nyní se i bez problémů zapojuje do her a kamarádských vztahů ve třídě. Vzhledem k částečné distanční výuce soustředění trochu kolísalo, ale po plném nástupu na prezenční výuku se chlapec brzy zlepšil.

Spolupráce s matkou byla příjemná a přínosná. Dokázala jsem lépe nahlédnout do projevů chlapcova chování.

Chlapec je nadaný v mnoha směrech. Má velkou fantazii, je chytrý a bystrý. Pohybově velmi zdatný. Sám si své přednosti uvědomuje a již o nich dokáže i bez problémů hovořit. Motivací a oceňováním jeho úspěchů se jeho snaha o zlepšování zvyšuje.

Při spolupráci jsem využila edukačně-terapeutický balíček - divadlo mělo velký úspěch. K odžití si různých situací jsem využívala narativní přístup pomáhajícího rozhovoru, aktivní naslouchání, oceňování, silnou pětku, otevřené, uzavřené, empatické a projektivní otázky. Využila jsem pracovní listy - ty byly velkou pomocí - jsou zábavné, otevírají nová témata, kreslení a vyplňování chlapce bavilo. Při on-line práci jsem využila maňásky a jeho oblíbeného plyšáka ve hře na školu.

Spolupráce byla velkým přínosem pro obě strany. Díky ní se chlapec lépe adaptoval na školní prostředí. Mohl si splnit přání individuálního vztahu s dospělou osobou, který mu dal pocit bezpečí a dodal sebedůvěru. Začal lépe a srozumitelněji komunikovat se svým okolím, našel si kamarády a cítí se ve škole i třídě oblíbený. Pochopil a snaží se dodržovat strukturu hodiny a umí se v ní orientovat. Tím se stal pozornějším a může se lépe soustředit na práci. Nemá problém přijít si pro ocenění své dobře vykonané práce a má z něj velkou radost. Zlepšila se i komunikace s jeho třídní učitelkou.

Práce s chlapcem byla obohacující i pro mě. Moci pozorovat jeho fantazii při hraní divadla a řešení situací, např. pomocí narativního přístupu, bylo fascinující. Hodně jsem se naučila také díky konzultacím s odborným garantem, školení, vzdělávacím videím, možnosti práce s chlapcem a využívání mnoha metod a forem práce.

Chlapec bude potřebovat pravidelně upevňovat hranice a připomínat si strukturu hodiny. Protože je chlapec ještě hodně hravý, snadno zapomene na hranice, a soustředění se na práci ve škole občas kolísá. Potřebuje občas připomenout, že je čas na práci, upevnit hranice, udržovat pocit důvěry a ocenění.

Kazuistika XII.

Dívka, 8 let, 2. třída

Zpracovala: Mgr. Michaela Danielová

K. H. je dítě, které potřebovalo pomoci s motivací k učení ve škole a s posílením sebedůvěry. Po dohodě s třídní učitelkou jsem začala s K. H. postupně pracovat. Nejdříve jsme navázaly spolu kontakt pomocí rozhovoru a také hraní Divadla. Začaly jsme budovat vzájemnou důvěru a dívka se postupně více a více otevírala. Je poměrně komunikativní, takže nebylo zas tak těžké navázat blízký kontakt.

Během setkání jsme rozebíraly situaci ve škole a v rodině. V době setkávání zasáhla do programu Rozum a Cit pro školy epidemie koronaviru, kdy byly uzavřeny školy, proto jsme některá setkání realizovaly online. U těchto setkání bylo důležité být pro dítě „tady a teď“ - tedy reagovat na aktuální situaci a vyhovět dítěti s tématy hovorů. Domácí situace K. H. je problematická, rodiče prožívají krizi ve vztahu. Když K. H. měla nakreslit rodinu, někdy vyobrazila celou rodinu, jindy ale vynechávala otce. Říkala, že z důvodu neshod uvnitř rodiny. K. H. má ještě mladší sestru, kterou má moc ráda a zařazovala ji také do příběhů s Divadlem.

Po návratu dětí z distanční výuky se stala hlavním tématem našich setkání škola. Ve škole občas měla problém se spolužáky. Pomocí Divadla, kdy K. H. přehrála problém ve škole, jsme hledaly společnou cestu, jak problémy se spolužáky vyřešit.

Dívku bavila i práce s pracovními listy.

S dívkou se nám podařilo posílit její sebedůvěru. Udělala i pokroky v učení. Je více motivovaná překonávat obtíže.

Ze strany K. H. je tento projekt hodnocen velmi kladně, dokonce říkala, že „nechce, aby to skončilo.“ Pozitivní ohlasy mám i ze strany matky. Projekt se jí líbil a ocenila mou práci s K. H. velmi kladně. S matkou jsem pravidelně vedla e-mailovou konverzaci, spolupráce v domlouvání termínů a dalších organizačních věcí byla dobrá.

Kazuistika XIII.

Chlapec, 7 let, 1. třída

Zpracovala: Mgr. Miluše Volková

Důvodem zařazení dítěte do pomáhajícího rozhovoru bylo poskytnutí podpory dítěti a jeho rodině v po rozchodové situaci, resp. při zvykání na střídavou péči.

Chlapec byl na začátku spolupráce uzavřený, bojácný, úzkostný, konflikty řešil výbuchy emocí.

Cílem bylo poskytnout bezpečné a důvěryhodné prostředí, ve kterém se bude pozitivně podporovat dítě a také prostor, který pomůže i s bezproblémovým zvládním nového rodinného uspořádání do každodenního, a to i školního, života dítěte.

S dítětem se podařilo navázat velmi pěkný důvěrný vztah. Nejvíce přínosné se ukázalo poskytnutí prostoru pro sdílení nepříjemností, které se pojí se situací dítěte. Podařilo se pomoci dítěti vyznat se v nové po rozchodové situaci a též odbourat pocit, že chlapec nese vinu na rozchodu rodičů.

Cíleně jsme také s chlapcem pracovali na zvládnutí emocí - strachu, vzteku. Chlapec prožíval intenzivní pocity beznaděje a samoty. V pomáhajícím rozhovoru jsme se tedy intenzivně věnovali i posilování sebeúcty (sebevědomí) a hledání cesty, jak vytvářet pěkné vztahy se spolužáky - hledat kamarády.

Jako velice užitečné shledávám to, že jsem byla zároveň v roli průvodce, který pracoval s dítětem v rámci individuálního pomáhajícího rozhovoru a zároveň i třídní učitelkou žáka.

Dítě tak mohlo zažít individuální upřímný zájem třídní učitelky o jeho osobu a začalo být více důvěřivé, mnohem více se otevřelo, začalo více komunikovat i se spolužáky. Díky tomu, že jsem byla zároveň třídní učitelkou, bylo lehčí navázat vztah s oběma rodiči, kteří postupně získávali stejný pohled na problematiku a pokoušeli se dítěti usnadnit situaci domluvou o nastavení podobného výchovného stylu na obou stranách.

Jako přínosnou též hodnotím skupinovou intervenci ve třídě, kam dítě dochází, která byla cíleně zaměřena na posílení kamarádských vztahů, podporu spolupráce a vzájemné pomoci.

V pomáhajícím rozhovoru s chlapcem byly využívány zejména metody aktivního naslouchání, otevřené otázky a narativní práce s dítětem.

Velmi užitečnou se také ukázala práce s Divadlem. Chlapce tato metoda bavila, a přitom přispívala k tomu, že jsme se díky ní s dítětem mohli bavit o jeho problémech nepřímo - prostřednictvím projekce do vytvořeného příběhu. Chlapec si s sebou občas brávil svého plyšového kamaráda, aby se stal divákem příběhu, která pomocí Divadla odehrával.

Ze své strany shledávám největší přínos možnosti pracovat individuálně s dítětem prostřednictvím pomáhajícího rozhovoru v tom, že dítěti a jeho rodině byla poskytnuta včasná podpora v náročné životní situaci. Jsem přesvědčená, že neřešení této situace by zřejmě mělo negativní dopad na prožívání školního života dítěte, zejména školní úspěšnost a začlenění do kolektivu.